

Nr 217.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående lokaler för undervisningen och forskningen i cellulosateknik och träkemi vid tekniska högskolan m. m.; given Stockholms slott den 16 mars 1928.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

N. J. F. Almkvist.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 16 mars 1928.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden THYRÉN, RIBBING, GÄRDE, PETTERSSON, ROSÉN, HAMRIN, ALMKVIST, LYBERG, VON STOCKENSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Almkvist anför härefter:

Den 11 mars 1927 framlade Kungl. Maj:t för riksdagen en proposition, nr 226, angående inrättande av en professur i cellulosateknik och träkemi vid tekniska högskolan m. m. I denna proposition, till vilken jag i övrigt tillåter mig att hänvisa, meddelade jag till en början, att svenska cellulosaföreningen genom särskilda kommitterade i skrivelse den 8 januari 1927 hemställt, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen att från och med budgetåret 1927—1928 bevilja erforderliga medel (förslagsvis 35,000 kronor per år) för inrättande av en professur i cellulosateknik och vedkemi vid

Överenskom-
melse mellan
Kungl. Maj:t
och kronan,
å ena sidan,
samt svenska
cellulosaföre-
ningen, å
andra sidan,
rörande till-
handahåll-
ande av

lokaler för undervisningen och forskningen i cellulosa-teknik och träkemi vid tekniska högskolan m. m.

tekniska högskolan samt att Kungl. Maj:t vid eventuellt framtida förslag till utbyggnad vid tekniska högskolan ville föreskriva, att erforderliga utrymmen för cellulosa-forskning skulle anordnas. Nämda kommitterade hade vidare meddelat, att svenska cellulosa-föreningen med stark kännning av behovet av en *snabb* lösning av de föreliggande frågorna beslutat att, under förutsättning att vid tekniska högskolan en professur i cellulosa-teknik och vedkemi inrättades, till organisation i anslutning härtill av forskningsarbetet inom berörda områden anslå ett belopp av 250,000 kronor att utgå med ett årligt anslag av 50,000 kronor under fem år. Beträffande anslaget disposition torde lämpligen överenskommelse framdeles kunna träffas, varvid som en form kunde tänkas den, att de av cellulosa-föreningen anslagna medlen fonderades till förmån för institutionen i fråga.

På de skäl, som av mig närmare angåvos i mitt yttrande till det vid nämnda proposition i utdrag fogade statsrådsprotokollet över ecklesiastik-ärenden, fann jag mig böra förorda förslag till riksdagen om inrättande vid tekniska högskolan av en professur i cellulosa-teknik och träkemi. De kostnader, som för statsverket bleve en nödvändig följd av professurens upprättande, beräknade jag i huvudsaklig överensstämmelse med av högskolans lärarkollegium gjorda beräkningar till inalles 22,200 kronor årligen jämte dyrtidstillägg på avlöningarna. Beträffande dispositionen av den utav svenska cellulosa-föreningen erbjudna donationen torde det, framhöll jag slutligen, böra ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan högskolans myndigheter och svenska cellulosa-föreningen yttrat sig i ärendet, framdeles meddela de närmare bestämmelser, som kunde visa sig bliva av behovet påkallade.

I skrivelse den 11 maj 1927, nr 188, i anledning av vissa utav Kungl. Maj:t gjorda framställningar angående tekniska högskolan ävensom en i ämnet väckt motion, anmälde därefter riksdagen, att riksdagen, bland annat, *dels*, under förutsättning att svenska cellulosa-föreningen till statsverket överlämnade en donation av 250,000 kronor samt att sådan överenskommelse träffades mellan Kungl. Maj:t och kronan å ena sidan samt svenska cellulosa-föreningen å andra sidan, att statsverket icke behövde vidkännas några som helst kostnader för tillhandahållande av lokaler för ifrågavarande undervisning och forskning i cellulosa-teknik och träkemi, beslutat, att vid tekniska högskolan skulle från och med den 1 juli 1927 inrättas en professorsbefattning i cellulosa-teknik och träkemi med placering för innehavaren av denna befattning i lönegraden B 30,

dels med anledning härav och under nyss angivna förutsättningar

1) ökat det i den dåvarande ordinarie staten för tekniska högskolan under rubrik A. Avlöningsstat uppförda förslagsanslaget: avlöningar till professorer, då 386,000 kronor, med 11,500 kronor till 397,500 kronor,

2) ökat det i den ordinarie staten under samma rubrik uppförda anslaget: arvode till tillfälliga lärarbiträden och assistenter, då 47,000 kronor, med 4,200 kronor till 51,200 kronor,

3) ökat det i den ordinarie staten under samma rubrik uppförda anslaget:

avlöningar till icke-ordinarie vaktmästare m. fl., då 11,000 kronor, med 2,500 kronor till 13,500 kronor,

4) vidtagit den ändring i den vid staten fogade anmärkningen 1, att antalet professorsbefattningar vid högskolan angäves till 35 samt att under 35) ytterligare en professur infördes med ämnesområde: cellulosateknik och träkemi,

dels till förstärkande av det av riksdagen anvisade anslaget å 35,000 kronor till beredande av ökade medel till samlingar och laborationer vid tekniska högskolan för budgetåret 1927—1928 anvisat ett extra anslag av 5,000 kronor att användas för det ämnesområde, som representerades av den föreslagna professuren i cellulosateknik och träkemi,

dels ock bemyndigat Kungl. Maj:t att med svenska cellulosa-föreningen träffa avtal rörande tillhandahållande av lokaler för undervisningen och forskningen i ifrågavarande ämne av den innebörd riksdagen ovan angivit.

Genom beslut den 20 maj 1927 anbefalldes Kungl. Maj:ts styrelsen för tekniska högskolan att — därest svenska cellulosa-föreningen på av styrelsen gjord förfrågan funnes villig till ingående av avtal med Kungl. Maj:t och kronan rörande ej mindre överlämnande till statsverket av ovanberörda donation å 250,000 kronor än även tillhandahållande av lokaler för undervisningen och forskningen i ämnet cellulosateknik och träkemi av den innebörd riksdagen angivit — snarast möjligt, under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande, med nämnda förening uppgöra och därefter till Kungl. Maj:t överlämna sådant avtal.

Under förutsättning att överenskommelse i ovan angivna avseenden komme till stånd, anbefalldes Kungl. Maj:t vidare högskolans styrelse att, efter vederbörandes hörande, till Kungl. Maj:t inkomma med förslag

dels till föreskrifter rörande den tjänstgörings- och undervisningsskyldighet, som borde åligga innehavaren av professuren i cellulosateknik och träkemi, samt till de bestämmelser i övrigt, som kunde påkallas av professurens inrättande,

dels ock till de bestämmelser, som borde meddelas rörande förvaltningen och dispositionen av ovanberörda donation.

Med skrivelse den 15 mars 1928 har nu tekniska högskolans styrelse till Kungl. Maj:t med tillstyrkan överlämnat ett i anslutning till Kungl. Maj:ts ovanberörda beslut den 20 maj 1927 uppgjort och av yttrande utav högskolans lärarkollegium åtföljt förslag till avtal mellan tekniska högskolan, å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar, samt svenska cellulosa-föreningen angående inrättande av en professur i cellulosateknik och träkemi vid högskolan m. m. av följande lydelse:

§ 1.

Kungl. Maj:t och kronan förbinder sig att

a) omedelbart vid tekniska högskolan inrätta en professorsbefattning i cellulosateknik och träkemi med samma löne- och pensionsförmåner som

tekniska högskolans övriga professorer och att för ändamålet öka det i den nuvarande ordinarie staten för tekniska högskolan under rubrik A. Avlöningsstat uppförda förslagsanslaget: avlöningar till professorer, nu 386,000 kronor, med 11,500 kronor till 397,500 kronor;

b) för beredande av avlöning åt en assistent i cellulosateknik och träkemi öka det i den ordinarie staten under samma rubrik uppförda anslaget: arvode till tillfälliga lärarbiträden och assistenter, nu 47,000 kronor, med 4,200 kronor till 51,200 kronor;

c) för beredande av vaktmästarhjälp i det cellulosatekniska laboratoriet öka det i den ordinarie staten under samma rubrik uppförda anslaget: avlöningar till icke ordinarie vaktmästare m. fl., nu 11,000 kronor, med 2,500 kronor till 13,500 kronor;

d) anvisa till samlingar och laborationer inom ovannämnda ämnesområde ett extra årsanslag av 5,000 kronor.

§ 2.

Svenska cellulosaforeningen förbinder sig att till organisation av forskningsarbetet vid tekniska högskolan inom området för professuren i cellulosateknik och träkemi inbetala till tekniska högskolan ett belopp av två hundrafemtio tusen (250,000) kronor med femtio tusen (50,000) kronor per år under fem års tid och med första inbetalningen den 1 juli 1929 och de följande den 1 juli under vart och ett av åren 1930, 1931, 1932 och 1933.

Av ovannämnda belopp må högst 50,000 kronor användas till den första utrustningen jämte lokalernas iordningställande för sitt ändamål såsom forskningslaboratorium i cellulosateknik och träkemi. Det återstående kapitalet skall bilda en fond, »Svenska cellulosaforeningens forskningsfond», och får ej minskas till sin storlek. Räntorna av fonden skola enligt särskilda bestämmelser disponeras av professorn i cellulosateknik och träkemi.

Svenska cellulosaforeningen förbinder sig även att till tekniska högskolans institution för cellulosateknik och träkemi utan kostnad för statsverket överlämna en i cellulosaforeningens ägo befintlig laborieutrustning ävensom ett bibliotek omfattande ifrågavarande ämnen.

§ 3.

Svenska cellulosaforeningen förbinder sig ytterligare att vidkännas kostnaderna för tillhandahållande av lokaler för undervisningen och forskningen vid tekniska högskolan i ämnet cellulosateknik och träkemi. Denna förbindelse uppfylles på följande sätt.

Svenska cellulosaforeningen ställer under nedan angivna villkor och förbehåll till Kungl. Maj:ts och kronans förfogande en summa av intill två hundrafemtio tusen (250,000) kronor att användas till uppförande av en byggnad med tillhörande planering, ledningar m. m. å ett område, som å närslutna till detta avtal hörande generalplan betecknas med abcd. Byggnaden skall inrymma dels erforderliga laborielokaler för tekniska högskolans institution för cellulosateknik och träkemi, dels laborielokaler för svenska cellulosaforeningens eget behov. Byggnaden skall uppföras i huvudsaklig överensstämmelse med närslutna till detta avtal hörande ritningar jämte lokalförteckning och kostnadsförslag. Byggnadsarbetets utförande anförtros åt en byggnadskommitté, bestående av tre medlemmar, av vilka Kungl. Maj:t utser en, tekniska högskolan en och svenska cellulosaforeningen en medlem.

För byggnadskommittén uppgör tekniska högskolan instruktion, som skall fastställas av Kungl. Maj:t. Ovannämnda summa intill 250,000 kronor skall av svenska cellulosaforeningen på rekvisition ställas till byggnadskommitténs förfogande i den mån så erfordras för byggnadsarbetets färdigställande.

Den byggnad, som uppföres för de enligt vad nu sagts av svenska cellulosaforeningen tillhandahållna medlen, tillhör Kungl. Maj:t och kronan, dock att foreningen äger att för all framtid utan annan kostnad än som nedan sägs disponera de å förenämnda ritningar och lokalförteckning med B betecknade utrymmen i nedersta våningen (källarvåningen) samt hela översta våningen såsom laboratorielokaler för cellulosateknik och trækemi och därtill närstående ändamål. De lokaler, till vilka dispositionsrätten sålunda förbehållits svenska cellulosaforeningen, må användas till laboratorielokaler jämväl för svenska trämasseforeningen och svenska pappersbruksforeningen. Dispositionsrätten till nämnda lokaler får dock icke av svenska cellulosaforeningen överlätas utan Kungl. Maj:ts godkännande. Sker ändock sådan överlåtelse, är den ej giltig mot Kungl. Maj:t och kronan.

Samtliga de lokaler, till vilka dispositionsrätten förbehållits svenska cellulosaforeningen, lämnas av byggnadskommittén fullständigt oinredda, detta även vad avser lättare mellanväggar, puts och golvbeläggning; och ankommer det på svenska cellulosaforeningen att bestämma över och bekosta deras inredning och utrustning. Förbrukningskostnaderna å värme, elektricitet, gas och vatten för de svenska cellulosaforeningen förbehållna utrymmena bestridas av svenska cellulosaforeningen och inbetalas på anfordran till tekniska högskolan, som debiterar förbrukningarna enligt samma tariffer och övriga grunder, som gälla för högskolans övriga byggnader.

Byggnadens utvändiga underhåll omhänderhaves och bekostas av Kungl. Maj:t och kronan enligt samma grunder som gälla för övriga Kungl. Maj:ts och kronans byggnader. Samma förhållande gäller det invändiga underhållet av de i förut omförmälda lokalförteckning under moment A uppräknade lokalerna i byggnaden. Det invändiga underhållet av de under moment B uppräknade lokalerna i byggnaden bestrides av svenska cellulosaforeningen.

Å någon av byggnadens yttermurar skall anbringas en tavla av sten eller brons med inskription, som på lämpligt sätt erinrar om donatorn och om donationens syfte.

Därest det i framtiden enligt Kungl. Maj:ts beprövande skulle visa sig erforderligt, att de svenska cellulosaforeningen förbehållna lokalerna tagas i anspråk för tekniska högskolans institution för cellulosateknik och trækemi eller vid inträffade ändrade förhållanden för annat statens ändamål, skall svenska cellulosaforeningen vara pliktig att avstå från sin rätt till lokalerna i fråga, dock endast under förutsättning att andra likvärdiga lokaler i samband med tekniska högskolans byggnader av statsverket på enahanda villkor ställas till svenska cellulosaforeningens förfogande å sådan tid, att arbetet vid foreningens laboratorium icke behöver avbrytas.

§ 4.

Förestående avtal, som är upprättat i två exemplar, av vilka tekniska högskolan tagit det ena och svenska cellulosaforeningen det andra, är icke bindande för kontrahenterna i händelse det icke av Kungl. Maj:t godkännes genom beslut, meddelat före den 1 juli 1928.

I ärendet har *byggnadsstyrelsen* den 16 mars 1928 avgivit infordrat utlåtande och däri förmått sig icke hava annat att erinra än att det invändiga underhållet av de under mom. B uppräknade lokalerna i den tilltänkta byggnaden icke blott bör betalas utan även omhänderhavas av svenska cellulosaföreningen. De för byggnadens uppförande beräknade kostnaderna synas byggnadsstyrelsen vara skäligen.

Departementschefen.

Såsom av den nu lämnade redogörelsen framgår, har 1927 års riksdag bemyndigat Kungl. Maj:t att med svenska cellulosaföreningen träffa avtal rörande tillhandahållande av lokaler för undervisningen och forskningen i ifrågavarande ämne med den av riksdagen angivna innebörd. I enlighet härmed har också det nyss återgivna förslaget till avtal upprättats. Emellertid förekomma i nämnda förslag några stadganden av sådant innehåll att förslaget lämpligen synes mig böra underställas riksdagen.

I § 3 av avtalsförslaget stadgas sålunda till en början, att av den byggnad, som uppföres för de av svenska cellulosaföreningen tillhandahållna medlen och som skall tillhöra Kungl. Maj:t och kronan, föreningen skall äga att för all framtid utan annan kostnad än som närmare angivits i avtalet disponera vissa utrymmen i nedersta våningen (källarvåningen) samt hela översta våningen såsom laboratorielokaler för cellulosateknik och träkemi och därtill närstående ändamål. I samma paragraf stadgas vidare att, därest det i framtiden enligt Kungl. Maj:ts beprövande skulle visa sig erforderligt att nu nämnda lokaler tagas i anspråk för tekniska högskolans institution för cellulosateknik och träkemi eller vid inträffade ändrade förhållanden för annat statens ändamål, föreningen skall vara pliktig att avstå från sin rätt till lokalerna ifråga endast under förutsättning att andra likvärdiga lokaler i samband med tekniska högskolans byggnader av statsverket på enahanda villkor ställas till föreningens förfogande å sådan tid, att arbetet vid föreningens laboratorium icke behöver avbrytas.

Då genom den sålunda stadgade nyttjanderätten för svenska cellulosaföreningen till vissa lokaler staten i första hand, d. v. s. om avlösning icke sker, skulle bliva för all framtid inskränkt i sin dispositionsrätt över ifrågavarande fasta egendom samt dessutom vid en eventuell avlösning av nämnda nyttjanderätt staten skulle komma att tillskyndas vissa utgifter för beredande av lokaler för svenska cellulosaföreningens behov, synes mig riksdagens yttrande böra inhämtas i ärendet, innan detsamma av Kungl. Maj:t företages till slutligt avgörande. Sedan riksdagen meddelat sitt beslut synes mig böra tagas under övervägande, huruvida vad byggnadsstyrelsen anfört bör föranleda någon jämkning i avtalets ordalydelse.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att förklara de av mig anförda omständigheter icke utgöra hinder för Kungl. Maj:t att godkänna förut återgivna avtal

med svenska cellulosaföreningen angående inrättande av en professur i cellulosateknik och träkemi vid tekniska högskolan m. m.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
I. A. Hedenlund.
